

G.Coșbuc-poezia de revoltă socială

Coșbuc cunoscuse greul muncii de pe ogoare. Există, de altfel, după cum s-a putut observa în baladele și idilele sale, o realitate umană a satului, diferențiată și sub aspect moral și economic. Disprețul față de omul bogat din Dușmancele sau Numai una, capătă glas de mânie, devine incendiar în alte poezii.

Poet militant, Coșbuc a făcut adesea din versurile sale o armă de luptă împotriva exploatării, atât în Ardealul subjugat imperiului habsburgic, cât și în România burghezo-moșierească.

Poezia Ex ossibus ultor exprimă încrederea poetului în triumful cauzei iobăgimii ardelenice. Legenda spune că un împărat tânăr a făcut dreptate, smulgând de la tirani averile și puterea. Tiranii coalizați l-au ucis și l-au îngropat într-o pădure îndepărtată, interzicând poporului să-l jelească. Dar un fulger alb arată groapa tăinuită și o prevestire spune că din o semințe se va ridica răzbunătorul, ex ossibus ultor: "leși-va mortul împărat, /Și-n iadul lor, de-unde-au plecat, /S-or prăbuși tiranii iarăși ". Nu este exclus ca poetul să se fi gândit la Horea _____, adică împăratul tânăr.

Într-un gazel, Lupta vieții, Coșbuc își făcuse un catehism al activității, condamnând plânsul și lipsa de ideal. El înțelegea să lupte nu numai pentru el, dar pentru întreaga colectivitate: "O luptă-i viața; deci te luptă /Cu dragoste de ea, cu dor. Pe seama cui ? Ești un nemernic /Când n-ai un țel hotărâtor. /Tu ai pe-ai tăi! De n-ai pe nimeni; /Te lupți pe seama tuturor. "

Un astfel de exemplu de luptă "pe seama tuturor " este poemul Noi vrem pământ!, scris cu ocazia răscoalelor țărănești din 1894 și publicat în revista "Vatra". Unica prin violența acuzării, poezia exprimă răspicat atitudinea scriitorului în problema țărănească. În poezia lui, Coșbuc vorbește despre un țăran "flămând și gol, fără adăpost", sărăcit, umilit și batjocorit de stăpânirea ciocoiască, poetul exprimând totodată uriașa forță pe care o reprezintă masele asuprite.

În prima strofă, mizeria în care se zbătea țărănimea "flămândă" și "goală" este raportată la un singur exponent al ei, "scuipat" și "bătut" de ciocoi, folosit ca vită de povară. Apoi revolta se generalizează, "eu" devine "noi", pentru ca revendicarea "noi vrem pământ" să se repete de câteva ori până la sfârșit. Prin gura țărănilor răzvrățiți, Coșbuc demască orânduirea silnică burghezo-moșierească, statul constituit ca instrument de exploatare și opresiune în mâinile celor tari: "Ați pus cu toții jurământ /Să n-avem drepturi și cuvânt; /Bătăi și chinuri, când țipăm, /Obezi și lanț, când ne mișcăm, /Și plumb, când istoviți strigăm /Că vrem pământ".

Glasul obijduiților trece de la expunerea obiectivă a situației intolerabile la invocarea umanității: "Voi ce-aveți îngropat aici? /Voi grâu? Dar noi strămoși și tați, /Noi mame și surori și frați! /În lături venetici !/Pământul nostru-i scump și

sfânt, /Că el ni-e leagăn și mormânt, /Cu sânge cald l-am apărat, /Și câte ape l-au udat /Sînt numai lacrimi ce-am vărsat /Noi vrem pământ “.

Pământul se identifică cu țara, cu istoria ei, udata cu sânge de țaran și cu lacrimi de suferință. Aceasta este ideea ce motivează și amenințarea prevestitoare de inevitabilă răsturnare a ordinii sociale, mânia robilor ce nu mai pot răbda: “Când nu vom mai putea răbda, /Când foamea ne va răscula, /Hristoși să fiți, nu veți scăpa /Nici în mormânt!”.

Patetică, răscolitoare prin mesajul ei, poezia a devenit populară prin rapida ei răspindire, ea a întreținut o stare de spirit ce a făcut explozie în istoria răzvrătirilor țărănești, cu pojarul întins al anului 1907. Răsunetul acestui manifest clocotitor de ură împotriva tiraniei a fost, de altfel, mondial. El a străbătut, tradus în diferite limbi, Franța, Belgia, Spania, agitând țărănimea asuprită de pretutindeni.

În Doina, tonul e mai potolit și la prima vedere s-ar părea că poetul vrea doar să explice semnificația acestui cântec al poporului. Dar, ca în poezia populară, în Doina lui Coșbuc este plânsul “unui neam întreg”. Personificată cu chip de copilă, ea întâmpină pe fete în faptul serii, la izvor, și le învață ce e iubirea; mângâie înstrăinarea flăcăului plecat la oaste, alină durerea plugarului “slăbit de-amar și frânt”; ea naște poezie din farmecul amurgurilor, din zgomot de pâraie; ascultă glas de codru și spune munților durerea “prin jalnice cântări “; ea blestemă și strânge “în codru, noaptea, sub brazi, pe lângă foc ...”, “priebegi de bir și clacă ”.

O singură dată se bucură doina, atunci când haiducii, fărtații ei, răzbună suferințele îndurate de popor din partea exploataților: “Grăbit, când prind ei pușca, /Scoți plumbii de la brâu; /Iar când ochesc, cu hohot /Tu râzi, căci plumbii moi /S-au dus în piept de-a dreptul /Spurcatului ciocoi “.

Ura împotriva ciocoilor rămâne laitmotivul poeziei de revoltă socială la Coșbuc.

În poezia Hora, publicată în “Sămănătorul “ în 1902, flăcăul care joacă nu are decât o singură ciudă, pe ciocoi. De aceea își exprimă dorința de a se răfui cu el: “M-a plesnit și ieri cu biciul, /Ici grămad-aș vrea să-l pui /Jos pe podini ca ariciul, /Și să-i joc, ca azi la nuntă, /Care sârbă-i mai mărunță /Pe spinarea lui !“.